

**Παρατηρήσεις αναφορικά με το Νομοσχέδιο το οποίο τροποποιεί τους
Περί Απονομής της Δικαιοσύνης Νόμους του 1964 έως 2015**

1. **Διαχωρισμός Ανωτάτου Δικαστηρίου:** Διατηρώ τις αμφιβολίες μου κατά πόσο ο διαχωρισμός του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο και Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο θα εξυπηρετήσει στην επίλυση του προβλήματος των καθυστερήσεων, το οποίο είναι ο πρωταρχικός σκοπός για τον οποίο γίνεται η δικαστική μεταρρύθμιση. Σε πολλές υποθέσεις εγείρονται συνταγματικά θέματα. Σύμφωνα με το **τροποποιημένο άρθρο 9(3)(α)** επαναφέρονται οι πρόνοιες **του άρθρου 144 του Συντάγματος**. Δηλαδή οποιοδήποτε Δικαστήριο σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας μπορεί να παραπέμψει στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο ζητήματα αντισυνταγματικότητας των οποίων η επίλυση τους είναι ουσιώδης για τη διάγνωση της υπόθεσης και αναστέλλει την ενώπιόν του διαδικασία μέχρις ότου αποφανθεί το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Αυτή η διαδικασία ενδέχεται να οξύνει παρά να αμβλύνει το πρόβλημα των καθυστερήσεων, οδηγώντας σε κατακερματισμό της διαδικασίας.
2. Στη θεμελιακή υπόθεση **Attorney General v Ibrahim (1964) CLR 195**, στην απόφαση του Βασιλιάδη Δ., ως ήταν τότε, στη σελ. 206 γίνονται οι ακόλουθες σημαντικές παρατηρήσεις:

"We unanimously now hold that the procedure for reference under Article 144 (1) of the Constitution, by any court, to the Supreme Constitutional Court, is no longer applicable or necessary; and all questions of alleged unconstitutionality should be treated as issues of law in the proceedings, subject to revision on appeal, in due course. The procedure for reference introduced into our legal system by the Constitution has caused in actual practice during the four- year period of its life, **obstruction, delay and expense in ordinary litigation**, of which parties are now relieved by the new Law." (δικές μου υπογραμμίσεις)

3. Η επαναφορά του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου θα δημιουργήσει εκ νέου προβλήματα καθυστερήσεων στην εκδίκαση συνταγματικών θεμάτων. Είναι επίσης εύλογα αναμενόμενο ότι τα συνταγματικά θέματα θα είναι πολλαπλάσια εκείνων που ηγέρθηκαν την περίοδο στην οποία αναφέρεται ο Δικαστής Βασιλιάδης, λόγω του αυξημένου όγκου δικαστηριακών υποθέσεων που υπάρχει σήμερα.
4. Πρόσθετα, θα οδηγήσει σε κατακερματισμό της διαδικασίας της δίκης οποτεδήποτε παραπέμπεται θέμα συνταγματικότητας στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Ο κατακερματισμός της διαδικασίας της δίκης αποδοκιμάστηκε επανειλημμένα από το Ανώτατο Δικαστήριο (βλέπε μεταξύ άλλων **Ρούσσος v Αστυνομίας (1998) 2 ΑΑΔ 471**, **Χαραλαμπίδης v Αστυνομίας (2004) 2 ΑΑΔ 330**). Στην **Ηλία v Αστυνομίας (1998) 2 ΑΑΔ 1**, τονίστηκε ότι επιβάλλεται η ταχεία εκδίκαση των ποινικών υποθέσεων ενόψει του άρθρου 30.2 του Συντάγματος και του δικαιώματος του κατηγορούμενου

για δίκαιη δίκη. Ο κατακερματισμός της δίκης είναι ανεπιθύμητος και ζημιογόνος. Στη **Νικολάου Πανίκος (2000) 1 ΑΑΔ 301**, οι αιτητές, οι οποίοι αντιμετώπιζαν ενώπιον του Μόνιμου Κακουργιοδικείου διάφορες κατηγορίες που σχετίζονταν με αδικήματα παρά φύση ασέλγειας, παρά φύση ασέλγειας με τη χρήση βίας, οπλοφορίας και μεταφοράς μαχαιριού εκτός οικίας, όταν κλήθηκαν σε απολογία ζήτησαν τη διακοπή της δίκης και εξέταση εισήγησής τους για αντισυνταγματικότητα του Άρθρου 171 του Κεφ. 154, το οποίο αφορούσε τις κατηγορίες της παρά φύση ασέλγειας. Το Μόνιμο Κακουργιοδικείο απέρριψε την εισήγηση. Οι αιτητές υποστήριξαν ότι η απόφαση του Μόνιμου Κακουργιοδικείου ήταν εσφαλμένη και ζήτησαν άδεια για καταχώρηση αίτησης certiorari προς ακύρωσή της. Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση και υιοθέτησε την υπόθεση **Δημοκρατία v. Ford (Αρ. 2) (1995) 2 Α.Α.Δ. 232**, όπου μεταξύ άλλων λέχθηκαν τα ακόλουθα:

"Είναι ανεπιθύμητος ο κατακερματισμός της δίκης σοβαρών ποινικών υποθέσεων με την παραπομπή στο Ανώτατο Δικαστήριο νομικών ερωτημάτων για γνωμάτευση. Η διαδικασία αυτή έχει καταλήξει ώστε το Ανώτατο Δικαστήριο να παρεμβαίνει συχνά στην πορεία της δίκης ενώπιον του αρμόδιου Επαρχιακού Δικαστηρίου ή Κακουργιοδικείου **με αποτέλεσμα, λόγω της καθυστέρησης, να προκαλείται πόνος και ταλαιπωρία στους παράγοντες της δίκης, ενώ ταυτόχρονα μειώνεται η σοβαρότητα του αντικειμένου της.**"
(δικές μου υπογραμμίσεις)

5. Αναμφίβολα, η παραπομπή συνταγματικών ερωτημάτων στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο θα δημιουργεί κατακερματισμό της δίκης με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν εκ των πραγμάτων καθυστερήσεις. Σε ποινικές υποθέσεις όπου ο κατηγορούμενος παραμένει υπό κράτηση ως υπόδικος, η καθυστέρηση για επίλυση συνταγματικών θεμάτων, θα επεμβαίνει και στο δικαίωμα για διάγνωση της ποινικής ευθύνης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος το οποίο κατοχυρώνει το άρθρο 30.2 του Συντάγματος. Εν όψει των πιο πάνω θα πρέπει να προβληματίσει πολύ σοβαρά κατά πόσο ενδείκνυται η επαναφορά του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου, εφόσον θα οδηγήσει σε όξυνση του προβλήματος των καθυστερήσεων, αντίθετα δηλαδή προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και φιλοσοφία της δικαστικής μεταρρύθμισης.
6. Αναφορικά με το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο («ΑΔΣ»), συμφωνώ με τη θέση που εξέφρασε ο συνάδελφος Δ. Καλλής στο σημείο Β(3) και (4) του σημειώματός του. Η σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου καθορίζεται στο **άρθρο 157(1) και (2) του Συντάγματος**. Πρόκειται για θεμελιώδες άρθρο του Συντάγματος (βλέπε **Παράρτημα ΙΙΙ**) το οποίο δεν δύναται να τροποποιηθεί. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου η επίκληση του δικαίου της ανάγκης επιτρέπεται μόνο για τροποποίηση των μη θεμελιωδών άρθρων του Συντάγματος (βλέπε μεταξύ άλλων **Νικολάου v Νικολάου (Αρ.2) (1992) 1 ΑΑΔ 1338, Πρόεδρος της**

Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων (1986) 3 CLR 1439, Κουλουντή ν Βουλής των Αντιπροσώπων (1997) 1 ΑΑΔ 1026). Επομένως, η όποια τροποποίηση του εν λόγω άρθρου ενδέχεται να κριθεί αντισυνταγματική. Παρόλο που ο **περί Απονομής της Δικαιοσύνης Νόμος του 1964 (33/64) στο άρθρο 10** προνοούσε για διευρυμένη σύνθεση του ΑΔΣ με τη συμμετοχή του Γενικού Εισαγγελέα και ενός δικηγόρου με 12ετή τουλάχιστον πρακτική εξάσκηση του επαγγέλματος, και παρόλο που ο υπό αναφορά Νόμος εκρίθη συνταγματικός βάσει του δικαίου της ανάγκης στην θεμελιακή υπόθεση **Attorney General v Mustafa Ibrahim (1964) 1 CLR 195**, η προαναφερθείσα μεταγενέστερη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου ξεκαθάρισε ότι δεν επιτρέπεται τροποποίηση θεμελιακών άρθρων του Συντάγματος. Σημειώνεται ότι το **άρθρο 10 του Νόμου 33/64**, δεν υπήρξε αντικείμενο εξέτασης στην υπόθεση **Ibrahim** (ανωτέρω).

7. Ανεξάρτητα από τις πιο πάνω επιφυλάξεις, ακολουθούν οι παρατηρήσεις και ισηγήσεις μου αναφορικά με τις πρόνοιες του προτεινόμενου Νομοσχεδίου.
8. **Σύνθεση Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου:** Αναφορικά με την προτεινόμενη σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου, θα πρέπει να τεθούν ασφαλιστικές δικλείδες ούτως ώστε να διασφαλίζεται η αντικειμενική αμεροληψία των δικηγόρων (δηλαδή του εκάστοτε Προέδρου του ΠΔΣ και του δικηγόρου με την 25^η πείρα) που συμμετέχουν στο ΑΔΣ και είναι διάδικοι σε υποθέσεις ενώπιον Δικαστών των οποίων πρόκειται να κρίνουν την προαγωγή. Επίσης τίθεται και θέμα αντικειμενικής αμεροληψίας των Δικαστών ενώπιον των οποίων παρουσιάζονται δικηγόροι οι οποίοι μετέχουν στο ΑΔΣ. Μια πιθανή λύση είναι οι συμμετέχοντες δικηγόροι και τα γραφεία τους να εμφανίζονται μόνον ενώπιον του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου, καθότι οι διορισμοί δικαστών στην ανώτατη δικαστική βαθμίδα δεν υπόκεινται στην κρίση του ΑΔΣ. Σημειώνεται ότι στις συστάσεις της **GRECO** δεν περιλαμβάνεται η συμμετοχή δικηγόρων στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο¹. Σε ότι αφορά την συμμετοχή δικαστών από άλλες βαθμίδες δεν θα ήταν σωστό να συμμετέχουν δικαστές κατώτερων βαθμίδων στην διαδικασία προαγωγής δικαστών ανώτερων βαθμίδων, καθότι μελλοντικά οι δικαστές ανώτερων

---

¹ «**Τέταρτος Κύκλος Αξιολόγησης της GRECO**» η οποία ασχολήθηκε με την «Πρόληψη της Διαφθοράς αναφορικά με τα μέλη της βουλής, των δικαστών και των εισαγγελικών αρχών» 22 Ιουνίου 2018 Απόσπασμα από τη **Σύσταση ix παράγραφο 54:**

54. Η GRECO σημειώνει ότι έχει ληφθεί υπόψη η σύσταση για την σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Ενώ λυπάται ότι δεν έχουν γίνει οποιεσδήποτε αλλαγές στην σύνθεση του για να αντανakλούνται τα διάφορα επίπεδα του δικαστικού συστήματος, η **GRECO καλωσορίζει το γεγονός ότι δίνεται περαιτέρω αναθεώρηση στο να διευρυνθεί αυτό το σώμα σε δικαστές πρώτου βαθμού στο μέλλον για εξάσκηση ορισμένων λειτουργιών, όπως τον διορισμό των δικαστών.** Ο σκοπός της σύστασης ήταν ότι η σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου να υπόκειται σε μια διαδικασία αντανάκλασης και φαίνεται ότι αυτή η διαδικασία δεν έχει συμπληρωθεί ακόμη. Σαν μέρος αυτής, η **GRECO παροτρύνει τις αρχές για να θεωρήσουν περαιτέρω την πιθανότητα να εισαχθούν δικαστές από διάφορα επίπεδα στο έργο του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Συνεπώς, προς το παρόν, η σύσταση έχει μερική συμμόρφωση.** (δικές μου υπογραμμίσεις)

βαθμίδων ενδέχεται να μετέχουν στο ΑΔΣ, το οποίο θα κρίνει τις προαγωγές των συγκεκριμένων δικαστών. Επομένως δεν φαίνεται να υπάρχει ο απαραίτητος βαθμός ανεξαρτησίας για την έκφραση αντικειμενικής άποψης. Εισηγήσή μου είναι όπως οι συμμετέχοντες δικαστές να προέρχονται από τις ανώτερες Δικαστικές Βαθμίδες π.χ. εκ των 8 δικαστών οι 5 να είναι του Ανωτάτου Τριτοβάθμιου Δικαστηρίου, 2 Εφέτες (1 εκ των οποίων να είναι ο Πρόεδρος του Εφετείου) και ο Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστών. Οποτεδήποτε ο Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστών είναι υποψήφιος για προαγωγή στο Εφετείο, να αντικαθίσταται από 1 Δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

9. Διαδικασία Ένστασης σε προαγωγή και/ή διορισμό Δικαστή: Η πρόνοια για έλεγχο των αποφάσεων του ΑΔΣ από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο δεν περιλαμβάνεται στις εισηγήσεις της **GRECO**. Η διαφανής διαδικασία διορισμού και προαγωγής Δικαστών βάσει των εισηγήσεων της **GRECO**, του **European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) 2007**, αλλά και των ισχύοντων στην Κοινοπολιτεία², διασφαλίζεται μέσα από τη σύνθεση του Δικαστικού Συμβουλίου. Από την έρευνά μου δεν έχω εντοπίσει να υπάρχει σε χώρα της Κοινοπολιτείας δικαίωμα ένστασης ή προσφυγής κατά δικαστικών διορισμών ή προαγωγών. Πρόσθετα, η ύπαρξη τέτοιας διαδικασίας θα προκαλέσει αναπόφευκτα δυσλειτουργία στα Δικαστήρια, καθότι μέχρι αποπεράτωσης της ένστασης την οποία προνοεί το τροποποιημένο **άρθρο 10(5)(Στ)(viii) του βασικού Νόμου ως τροποποιείται στο Νομοσχέδιο περί Απονομής της Δικαιοσύνης (εφεξής «Νομοσχέδιο»)**, δεν θα πληρούνται οι θέσεις των δικαστών που έχουν προαχθεί ή διοριστεί, ενώ οι Δικαστές κατά της προαγωγής των οποίων ηγήθη ένσταση ενδεχομένως να είναι πολύ διστακτικοί να αρχίσουν την οποιαδήποτε ακρόαση. Τέλος, ο έλεγχος από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο θα ακυρώσει ουσιαστικά τις ασφαλιστικές δικλείδες που θεωρητικά θα παρέχει η διευρυμένη σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου με την συμμετοχή του Γενικού Εισαγγελέα και των δικηγόρων, εφόσον τελικός κριτής της καταλληλότητας των διορισμών θα είναι μόνον Δικαστές.

10. Νέο Άρθρο 3(A)(5) - Αντί ο Πρόεδρος του Εφετείου να καθορίζει τις εκάστοτε συνθέσεις και να ορίζει τους Προέδρους των Τμημάτων του Εφετείου, θα ήταν δικαιότερο οι εν λόγω συνθέσεις να ορίζονται συλλογικά από τον Πρόεδρο του Εφετείου μαζί με τους Προέδρους του Τριτοβάθμιου Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου.

11. Να διαγραφεί το Άρθρο 5 (β) του βασικού Νόμου – Διαφωνώ πλήρως με τον διορισμό ακαδημαϊκών στο Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο και στο

---

² (βλέπε **Judicial Appointments Developments in Process and Transparency** by Dr. Karen Brewer – Secretary General, Commonwealth Magistrates' and Judges' Association, April 2019, και **Compendium on «The Appointment, Tenure and Removal of Judges under Commonwealth Principles»** produced by the Bingham Centre for the Commonwealth Secretariat in 2015.

Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο οι οποίοι δεν έχουν τουλάχιστον 12η πείρα στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος.

12.Άρθρο 9(2)(α) του βασικού Νόμου – Στις εξουσίες του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου θα πρέπει να προστεθεί διάταξη για την παραπομπή ενώπιόν του ζητημάτων σύγκρουσης του ημεδαπού δικαίου με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ίδια διάταξη προστέθηκε με τροποποίηση του **άρθρου 140 του Συντάγματος (Ν.127(Ι)/2006)** σε σχέση με την αναπομπή νόμου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας:

«1. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας από κοινού προ της εκδόσεως νόμου ή αποφάσεώς τινος της Βουλής των Αντιπροσώπων δικαιούνται να αναφερθώσιν εις το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον ίνα γνωματεύση τούτο, κατά πόσον ο εν λόγω νόμος, απόφασις ή ωρισμένη διάταξις αυτών ευρίσκεται εις αντίθεσιν ή είναι ασύμφωνος προς διάταξίν τινα του Συντάγματος δι' οιονδήποτε άλλον λόγον πλην της δυσμενούς εις βάρος εκατέρας κοινότητος διακρίσεως **ή ευρίσκεται σε αντίθεση ή είναι ασύμφωνος προς το δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως**»

13.Άρθρο 9(3)(δ) του βασικού Νόμου – μετά τη λέξη «επανεκδίκαση» να προστεθεί η φράση «ή **το εκ νέου άνοιγμα της υπόθεσης (reopening)**» καθότι τόσο στην Αγγλία όσο και στον Καναδά και σε άλλες χώρες της Κοινοπολιτείας, σε περίπτωση που προκύψουν νέα στοιχεία μετά την καταδίκη τα οποία δυνατόν να καθιστούν την καταδίκη ακροσφαλή, τα Δικαστήρια προβαίνουν σε εκ νέου άνοιγμα της υπόθεσης (reopening) και όχι σε επανεκδίκαση (retrial) της υπόθεσης. Επίσης στο τέλος της εν λόγω υποπαραγράφου να αντικατασταθεί η φράση «ενδεχόμενα να ανατρέπουν εν όλω ή εν μέρει την απόφαση» με την φράση «**ενδεχόμενα να καθιστούν την καταδίκη ακροσφαλή**».

14.Άρθρο 20(2) – Μεταβατικές διατάξεις – Θεωρώ ότι εν όψει του γεγονότος ότι τα πρωτόδικα προνομιακά διατάγματα θα μεταφερθούν στο Εφετείο για να επιτευχθεί η γρήγορη επίλυση του προβλήματος των καθυστερήσεων στις εφέσεις, ένα μεγάλο μέρος του backlog των ποινικών και αστικών εφέσεων να εκδικαστεί από το Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο και των αναθεωρητικών εφέσεων από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο. Διαφορετικά πολύ φοβούμαι θα μεταφέρουμε το υφιστάμενο πρόβλημα των καθυστερήσεων στην εκδίκαση των εφέσεων από το Ανώτατο Δικαστήριο στο Εφετείο. Η εκδίκασης του backlog των καθυστερημένων εφέσεων από το Ανώτατο Δικαστήριο ήταν μια εκ των βασικών εισηγήσεων των Ιρλανδών εμπειρογνομόνων³.

³ (βλέπε **Functional Review of the Courts System of Cyprus 2017-2018: Final Report**, παρ. 4.2.2., σελ. 132).

15. **Συντάξεις δικηγόρων οι οποίοι διορίζονται ως Εφέτες και/ ή στο Ανώτατο Τριτοβάθμιο Δικαστήριο και/ ή στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο.** Για να προσελκύσουμε έμπειρους δικηγόρους στις εν λόγω θέσεις θα πρέπει να εξασφαλιστούν τα συνταξιοδοτικά τους δικαιώματα ούτως ώστε κατά την αφυπηρέτησή τους να απολαμβάνουν πλήρους σύνταξης. Εισήγησή μου είναι τα χρόνια άσκησης της δικηγορίας να μετρούν ως χρόνια συντάξιμης υπηρεσίας δικαστή.
16. Το **όριο αφυπηρέτησης** των δικαστών του Εφετείου να είναι το ίδιο με το εκάστοτε όριο αφυπηρέτησης των δικαστών του ΑΤΔ και του ΑΣΔ.

Με τιμή,

Ορέστης Νικήτας
Δικηγόρος

Ημερ. 08/12/20